

UTDRAG AV FORKLARING PÅ HEDMARK HØYRE

Regjeringen uttalte i sin tiltredelseserklæring at Norges arbeid for respekt for menneskerettighetene vil bli ført videre. Denne målsetting har i den senere tid fått sin konkrete utforming spesielt i forbindelse med Regjeringens håndtering av utviklingen i Polen og i Tyrkia. Jeg skal ikke gjenta i detalj hva Regjeringen har gjort som reaksjon på overgrepene mot menneskerettighetene i begge de to land, men vil gjerne få minne om enkelte hovedpunkter.

Når det gjelder Polen, har Regjeringen gått kraftig ut med sitt syn både gjennom NATO og overfor de polske og sovjetiske regjeringer. Vi har dessuten inntatt en

2

restriktiv holdning til videre kredittgivning til Polen, og vil overveie ytterligere tiltak i lys av utviklingen. Samtidig har vi sterkt støttet humanitær hjelp til det polske folk.

Når det gjelder Tyrkia, har vi stoppet den økonomiske hjelp og holdt tilbake en våpenleveranse. Utenriksminister Stray har dessuten tatt saken opp i Europarådets ministerkomité på en slik måte at den tyrkiske utenriksminister fant å måtte reagere meget sterkt.

Det er innlysende at hvis vår kritikk av brudd på menneskerettighetene i f.eks. Ost-Europa skal ha troverdighet, må vi oppføre konsekvent. Det betyr at vi må

reagere like klart overfor uakseptable forhold i land som vi er alliert med. Regjeringen vil fortsette å føre en klar og fast utenrikspolitikk, både når det gjelder menneskerettigheter og andre internasjonale spørsmål. En konsekvent holdninger er viktig i seg selv, og har på lengre sikt stor positiv betydning for vårt forhold til andre land, i alle retninger.

Men selv om det er likheter mellom forholdene i Polen og Tyrkia, må våre reaksjoner også ta hensyn til fundamentale forskjeller. Vår reaksjon overfor undertrykkelse i Polen er også en reaksjon mot at et fremmed land hindrer folket i å vinne frihet. Noen tilsvarende fremmed innblanding kjenner vi ikke i Tyrkia. Vi reagerer sterkt mot undertrykkelse av

menneskerettigheter i begge land. Men reaksjonen mot en fremmed makts motstand mot frihet for folket må gjelde Polen og kan ikke gjelde Tyrkia.

Regjeringens håndtering av disse spørsmål er blitt kraftig kritisert av opposisjonen. Gro Harlem Brundtland sier at Regjeringens håndtering er "egnet til å skape uenighet og uklarhet om Norges stilling" og Arbeiderbladet for 18. januar hevder likefrem at "de foreløpige signaler fra Willoch-regjeringen i utenriks- og sikkerhetspolitikken kan innvarsle et brudd med den brede nasjonale enighet på disse områder". Dette er fullkomment uriktig.

5

Regjeringens politikk i Polen-spørsmålet har vært på linje med den generelle holdning blant de vest-europeiske allierte, inkl. fru Brundtlands partifeller i Vest-Tyskland. I Tyrkia-saken har den norske regjering markert seg tydeligere enn de fleste vestlige land. Selv om mange innen Arbeiderpartiet ikke vil se Regjeringens klare og faste politikk i disse saker, tyder iallfall myndighetenes reaksjon i de berørte land på at den norske holdning er tillagt vekt der.

Likevel kan vårt arbeid med å skape klarhet i utenrikspolitikken, til avløsning av tidligere regjeringers tendenser til soloutspill, bli vanskeliggjort av oppkonstruert uenighet om detaljer og formaliteter. Det er

6

således skuffende at Arbeiderpartiet svekker tyngden i vår offisielle reaksjon mot overgrepene i Tyrkia ved å hevde at den ikke har vært sterk. Mot denne bakgrunn er det viktig og gledelig at stortingsrepresentant Guttorm Hansen i et foredrag 1. februar uttrykker sin overbevisning om at den tverrpolitiske enighet om sikkerhets- og utenrikspolitikken kommer til å bestå. Han betegner den uenighet vi har sett om virkemidler overfor regimet i Tyrkia, som krusninger på overflaten. Dermed har han også plassert denne såkalte uenighet i sitt rette perspektiv.

Arbeiderbladet og andre talerør for Arbeiderpartiet har også kritisert at jeg deltok i det amerikanske TV-program om Polen. Uten å gå nærmere inn på programmets opplegg

7

eller kvalitet vil jeg lære si at jeg mener at det ville ha vart galt å nekte å delta med en appell ved denne markering av Solidaritet med Polens folk.

Arbeiderpartiets merknader til dette viser enda en gang mangelen på konsekvens og måtehold i deres kritikk. Tidligere har de sagt at vi bør følge samme kurs som de tyske sosialdemokrater når det gjelder reaksjoner overfor Polen. I spørsmålet om deltagelse i det amerikanske fjernsynsprogrammet kom vi til samme resultat som den tyske sosialdemokratiske statsminister, nemlig at jeg burde delta. Deretter er det også galt, ifølge Arbeiderpartiet. Jeg ser for øvrig at den oppfordring til hjelp til det polske folk som jeg på denne måte fikk anledning til å

8

komme med overfor amerikanske seere, ble positivt omtalt i en amerikansk kommentar, som for øvrig var kritisk til det meste av programmet.

Når det gjelder utviklingen her hjemme, har naturlig nok de nye tall for antallet arbeidsledige skapt betydelig oppmerksomhet og bekymring. Og det er ingen grunn til å legge skjul på at utviklingen på arbeidsmarkedet er urovekkende. Regjeringen er beredt til å sette inn de nødvendige midler for å bringe situasjonen under kontroll, og derved også ledighetstallet nedover. Det bør ikke herske tvil om Regjeringens vilje til å gjøre det som er mulig på dette område.

Men selv om Regjeringen vil sette inn de nødvendige midler for å redusere arbeidsledigheten, er det grunn til å understreke at slike tiltak nødvendigvis vil få kortsiktige virkninger. Man kan ikke løse de mer grunnleggende problemer gjennom bevilgninger fra de offentlige. Til syvende og sist er næringslivets konkurransevne avgjørende for om vi skal kunne realisere ønsket om full sysselsetting. Man skyver bare problemene foran seg, hvis man lukker øynene for dette.

I denne sammenheng står vårens lønnsoppgjør sentralt, - utfallet av oppgjøret vil i virkeligheten være avgjørende for utviklingen i konkurransevnen i de nærmeste år. Det er

10

derfor urovekkende at det synes å være en nokså utbredt misforståelse at man først kan bestemme lønnsnivået ut fra det man synes at man trenger, og så vente at det offentlige skal kunne løse de problemer bl.a. for sysselsettingens om måtte dukke opp som en følge av et for dyrt oppgjør.

Regjeringen har derfor gjort det klart overfor partene i arbeidslivet at hvis den totale ramme for årets lønnsoppgjør blir over ca. 6,5 prosent, vil resultatet uvegerlig bli en ytterligere svekkelse av konkurransevnen. Forbausende nok er Regjeringens konstatering av denne kjennsgjerning blitt møtt med temmelig sterke reaksjoner. Det er det tolket dit hen at Regjeringen har all hensikt å siktere rammen for årets lønnsoppgjør, dels blir de

oppfattet som et greit eksempel på at Regjeringen er "fullstendig i utakt med fagbevegelsen".

Etter mitt skjønn ville det ha vært grunnlag for kritikk hvis vi ikke hadde sagt klart fra om dette, som det ikke nytter å bortforklare.

Regjeringen står fast på at det er partene i lønnsoppgjøret som må ha hovedansvaret for den videre utvikling, - gjennom frie forhandlinger. Men dette betyr ikke at Staten bare skal være en passiv tilskuer til utviklingen. Staten er jo selv part i

12

oppgjøret, og jeg regner det som en soleklar plikt for Regjeringen å ha nær kontakt med partene både før og under oppgjøret, bl.a. for å bidra til å klarlegge hvordan alternative utfall av inntektsoppgjøret vil påvirke prisutviklingen, utviklingen i konkurranseevnen og i disponibel realinntekt.

Regjeringen har plikt til å si klart fra om hvordan den økonomiske situasjon virkelig er. Dette er desto mer viktig nå, i en situasjon hvor vi jo ikke vil ha mer oljepenger å bruke til å løse de problemer som vil oppstå hvis lønnsutviklingen blir for sterk.

Arbeiderpartiets hovedorgan "Arbeiderbladet" skrev i går på lederplass følgende:

"Både statsminister og finansminister har ment at vi ikke tåler større økninger enn mellom 6,5 og 7 prosent. Dette viser at Regjeringen er fullstendig ute av takt med lønnstakerinteressene i vårt samfunn."

Dette er jo meningsløst. Forholdet er altså at økonomiske eksperter er kommet til at vi vil svekke vår konkurranseevne overfor utlandet, hvis gjennomsnittslønningene stiger mer enn de nevnte 6,5 - 7%. Dette er blant annet et resultat av den meget svake produktivitet som Arbeiderpartiets politikk har ført til. Når man så får vite det, skal man da holde det hemmelig? Er man "ute av takt med

14

lønnstaker-interessene" når man gjengir de mest pålitelige opplysninger man for tiden har om hvorledes virkeligheten er? Mener Arbeiderpartiet at Regjeringen heller bør si slikt som folk liker å høre, enn å fremstille virkeligheten? Det ser faktisk slik ut.

Det kan også være grunn til å minne om Tor Halvorsens ord til LO-kongressen 5. mai i fjor, da han sa at "I forrige periode tok vi ut mer enn det var dekning for". Etter å ha sett at det fører til mindre produksjon og reallønn enn man ellers kunne fått, burde det nå være grunnlag for oppgjør som tar hensyn

til konkurranseevnen, fordi det i virkeligheten er i
alles reelle interesse.

Vi kommer ikke bort fra at et så betydelig bortfall av
oljeinntekter som det vi nå må regne med, må få
konsekvenser for mange sider av den økonomiske politikk.
Det er derfor altfor overfladisk å hevde at "Lavere
oljeinntekter... behøver ikke bety noe for den indre
økonomiske aktivitet i Norge", slik Gro Harlem Brundtland
har gitt uttrykk for, ifølge Verdens Gang (25.1).

Tidligere statsråd Bjartmar Gjerde har sagt at "Oljen har
berget oss fra en krise lik den i Danmark". Reiulf Steen
uttalte allerede i 1980 at oljeinntektene "er en helt

avgjørende årsak til at Norge ikke er tvunget til - som
f.eks. Sverige - å redusere statsbudsjettet med flere
millioner kroner midt i et budsjettår og samtidig øke
momsen..." Disse uttalelsene har jeg flere ganger sluttet
meg til. Men når man mener dette, kan man ikke samtidig
mene at det ikke spiller noen rolle for forholdene
innenlands når oljeinntektene blir mindre enn de vi
allerede har vennt oss til å disponere.

Dette er også grunnlaget for mine uttalelser om at svikten
i oljeinntektene gjør det vanskeligere å gjennomføre
skattelettelser. Det er naturligvis ikke slik at tap av
oljeinntekter behøver å kompenseres med tilsvarende
reduksjoner i offentlige utgifter eller høyere skatter og

avgifter, men det er ren strutsepolitikk å tro at en så betydelig svikt i oljeinntektene ikke vil få merkbare konsekvenser.

Oljeinntektene kunne falle meget uten at det ville tvinge oss til å revidere politikken. Dersom andre inntekter hadde utviklet seg i samsvar med prognosene, kunne vi også ha lagt mindre vekt på svikten i oljeinntektene. Men nå er det kommet varsler om at oljeinntektene kan svikte meget mer enn noen kunne vente, samtidig med at andre inntekter også svikter. Det ville være lettsindig å svare nei på spørsmål om det må få konsekvenser for politikken.

Odvar Nordli møtte et tilsvarende problem i 1977. Han fikk før valget beskjed om at inntektene fremover ville svikte. Han fortjener den ros at han ikke la skjul på det. Men han slo likevel fast at løftene om høyere levestandard for lønnsmottagere, jordbrukere og pensjonister skulle gjennomføres. Det ble det ikke noe av. Etter denne erfaringen ville jeg ikke benekte at sviktende inntekter kan forsinke gjennomføringen av programmer.

Vi har ikke gitt opp arbeidet for å gjennomføre vårt skatteprogram. Vi mener at skattelettelser vil stimulere den økonomiske veksten, og derved gjøre det lettere å løse problemene på lengre sikt. Men de vil nå kreve en sterkere

nedsættelse av offentlige utgifter til å begynne med, enn man måtte være forberedt på.

Andre partier later fremdeles til å tro at deres valgløfter står sterkere enn våre. Men de har kommet med løfter om økte offentlige utgifter som det blir enda meget vanskeligere å oppfylle enn våre skatteløfter, hvis inntektene svikter. Hvis Arbeiderpartiet hadde fått ansvaret, ville det nå ha hatt et valg mellom enten å utsette lovede offentlige utgifter, eller å bryte løftet om ikke å øke skattetrykket. Det har allerede krevet skatteforhøyelser. De kaster med sten fra glasshus. Det ville være nyttigere om alle partier nå ville vurdere alvorlig hva man bør gjøre hvis inntektene svikter så

meget som det ser ut til. Det er ikke nok bare å rase mot dem som gjør oppmerksom på problemene.

Men la meg gjenta og understreke dette: Vi mener at skattelettelser er nødvendige for å gjenreise vekstevnen i norsk økonomi. Vårt syn på og mål for skattepolitikken er uforandret. Men vi kan ikke legge skjul på at det kan kreve lenger tid å gjennomføre det enn tidligere tenkt, dersom utviklingen blir så ugunstig som meget tyder på nå. Dersom vanskelighetene blir mindre enn prognoser tyder på, vil det selvfølgelig slå ut i høyere tempo i forbedringene.